

intensitet eller likegyldig i en relasjon osv. Slike enten/eller-posisjoner beskrives som dikotome (todelte), og målet for terapien er å komme ut av den dikotome form og å oppnå mer av det dialektiske mønster ved at individet kan bevege seg langs et kontinuum mellom ytterpunktene. Det vil bety større evne til å erkjenne følelser samt holde dem ut når de blir overveldende, oppleve andre personer som både gode og mindre gode samt opptre mer fleksibelt i relasjoner.

Boken er velskrevet og pedagogisk tilrettelagt, inndelt i fem deler. I første del gis en beskrivelse av personlighetsforstyrrelsen, også kalt den «gåtefulle diagnosen». Neste del handler om teori og struktur, tredje del om teknikker og strategier, fjerde del om vitenskap og empiri, mens i den femte gis to pasientberetninger. Forfatterne som er henholdsvis klinisk psykolog og psykiater ved Karolinska sjukhuset i Stockholm, virker godt skolert både teoretisk i sin forståelse og praktisk i sin utøvelse av denne terapiformen.

Terapien er todelt: ferdighetstrening og psykoterapi med hver sin terapeut. Sentralt står positiv mestring, men også selvdestruktiv atferd som må grundig bearbeides i påfølgende time der pasienten utfordres til å bevisstgjøre seg konsekvensene av sin selvdestruktivitet.

Forfatterne henvender seg til et bredt spekter av helsearbeidere. Første del samt kapittel fire i annen del er informativ og nyttig lesing for alle som er interessert i å tilegne seg kunnskaper om sentrale elementer i all forståelse av menneskers atferd i sin alminnelighet og psykiatriske pasienter i særdeleshett. Selve metoden er ikke umiddelbart enkel å tilegne seg. Det krever en kognitiv restrukturering hos den som vil bli terapeut i retning av mer dialektisk preget tenkning, åpenhet for telefonkontakt mellom timene samt villighet til å være tilgjengelig til enhver tid i første fase, som regel over noen måneder, inntil pasienten har oppøvet mer utholdenhet i egen kraft.

Som referanser er angitt artikler med forskningsresultater fra kontrollerte studier med dialektisk atferdsterapi. Selv om utvalgene er relativt små, virker konklusjonene holdbare: Pasientene viser mindre selvdestruktiv atferd med færre sykehusinnleggelser enn kontrollgruppene som har vært i andre terapiformer.

Dialektisk atferdsterapi er utbredt som behandlingsform i USA, i økende grad i Sverige, mens i Norge er den mindre synlig. Boken anbefales, og det er grunn til å hilse velkommen både den og et eventuelt initiativ til å etablere et liknende fagmiljø i vårt land. Det vil kunne bringe fagfeltet fremover i sin søken etter nye og mer virksomme behandlingsformer overfor terapiresistente grupper av pasienter.

Tore Gude
Modum Bad

En kort og praktisk innføring i etikk

Kjartan Skogly Kversøy

Etikk – en praktisk vinkling

Ulike perspektiver på det etiske landskapet.

122 s, ill. Bergen: Fagbokforlaget, 2004.

Pris NOK 239

ISBN 82-450-0334-4

Her presenteres ni ulike etiske perspektiver i løpet av ca. 100 letteste sider. De forskjellige perspektivene gir leseren innblikk i sentrale verktøy for analyse og refleksjon som kan brukes til å håndtere ulike etiske utfordringer. En relativt stor

del av boken er viet til å vise de ulike perspektivenes styrker og svakheter gjennom drøftinger av ulike eksempler som de fleste kan kjenne seg igjen i. Boken har også fått plass til en innledende del om hva etikk er og en avsluttende del om hvordan vi kan jobbe individuelt og i grupper for å utvikle vår etiske refleksjon.

Forfatter er filosof og pedagog Kjartan Skogly Kversøy. Kversøy har skrevet en lettest, udogmatisk og kort bok som burde kunne leses av alle som ønsker å få et raskt overblikk over det etiske landskapet. De fleste bøker om etikk og filosofi er betydelig lengre og tyngre å lese enn denne, selv om det i de senere år har kommet en mengde innføringsbøker i etikk, også på norsk.

Til tross for at boken er relativt kort, favner den vidt. Både mer tradisjonelle etiske tilnærminger som pliketik, dyds-etikk og nytteetikk samt nyere perspektiver som omsorgsetikk, diskursetikk, makt, fortolkning og vaner omtales. De fleste vil trolig kunne finne tips til fordypning i bokens anbefalte referanser.

Noen steder blir boken vel kortfattet, for eksempel om kasuistikk. Det kan også hevdes at noen av eksemplene ikke er de best egnede til å få frem forfatterens poenger og at kapitlenes lettfattelige struktur kunne vært enda mer gjennomført. Kapitlet om treningsopplegg for etisk refleksjon kunne med fordel ha nevnt at mange arbeidsplasser og institusjoner de siste årene har utviklet formelle fora for strukturerte etiske drøftinger, for eksempel profesjonsetiske råd, regionale forskningsetiske komiteer og kliniske etikkomiteer. I dette feltet finnes det også etter hvert en del litteratur om hvordan etikken kan omsettes i praksis. Gruppediskusjoner ved hjelp av ulike etiske perspektiver er selve bærebjelken i dette arbeidet.

Denne boken viser at etikk ikke trenger å være komplisert eller høytstående verken i formelle eller uformelle fora. Boken serverer kortfattede og forståelige poenger

fra etikkens historie og samtid, som trolig kan inspirere både individer og grupper til å reflektere over det vi gjør og ikke gjør.

Reidar Pedersen

Senter for medisinsk etikk
Universitetet i Oslo

Pårørendes møte med kreftsykdom

John Ove Lindøe, Ida Lindøe

Tid for å ta farvel

139 s. Stavanger: Wigegstrand Forlag, 2005.

Pris NOK 353

ISBN 82-8140-001-3

Den 56 år gamle kvinnen Rigmor fra Stavanger får julen 2003 diagnostisert lungekreft med spredning. I boken *Tid for å ta farvel* skildrer ektemannen John Olav Lindøe tiden etter kreftdiagnosen frem til Rigmor må gi tapt for kreften som-

meren 2004. I siste del av boken skriver Rigmors yngste datter Ida om sine opplevelser knyttet til morens sykdom.

John Oves historie er en nøkternt skrevet fortelling med et sterkt innhold. Han beskriver sjokket de opplevde da Rigmor fikk den alvorlige diagnosen. Han skildrer deres møte med helsevesenet som tidvis bød på mange frustrasjoner. Han forteller om sin opplevelse av at kona gradvis ble svekket og hjelpetrengende på grunn av sykdommen. Han reflekterer rundt hvordan ta farvel med hverandre etter mange års samliv. Han opplevde at hans kone bare i liten grad ønsket informasjon om sykdom og prognose. Hun ønsket heller ikke å snakke direkte om den forestående døden. Datteren Idas beretning er skrevet i en direkte og ungdommelig stil. Hun forteller om hvor uvirkelig det var at hennes mamma plutselig fikk kreft. Hun skildrer tiden de hadde sammen mot slutten, om stunder med både gråt og smil, om kjærlighetserklæringer på SMS og ikke minst om smerten ved å se sin mor lide på slutten av sykeleiet.

Forfatterne ytrer både kritiske og berømmende kommentarer til kreftomsorgen. Mangelen på kontinuitet i oppfølgingen, stadig nye leger og følelsen av at ingen tar ansvar bidrog til å gjøre tilværelsen vanskelig for den kreftrammede familien. Samtidig opplevde de at Rigmor fikk god pleie på sykehjemmet de siste månedene hun levde.

Et annet sentralt tema i boken er hvordan man mentalt takler det å bli alvorlig syk og vite at man snart skal dø. Denne historien er en personlig beretning om de valg Rigmor tok, om hvordan hun ønsket å fokusere på det livet som var istedenfor å snakke om fremtiden. Dette var hennes måte å ta farvel på.

Tid for å ta farvel er en trist og tankevekkende beretning om hvordan en familie berøres av alvorlig sykdom og død. Denne familien opplevde mange vanskeligheter i møte med sykehus og behandlingsapparat. I mitt arbeid med kreftpasienter opplever jeg store forskjeller i hvordan den enkelte pasient og familie føler seg ivaretatt. Noen vil nok kjenne seg igjen i deler av familien Lindøes opplevelser. Boken anbefales, særlig for helsepersonell som jobber med kreftpasienter og deres familier.

Tone Skaali

Seksjon for konsultasjonspsykiatri
Fagområde psykososial onkologi
Rikshospitalet-Radiumhospitalet HF
Montebello

Utdanning av kirurger for en ny tid

Linda de Cossart, Della Fish

Cultivating a thinking surgeon

New perspectives on clinical teaching, learning and assessment
274 s, tab, ill. Shrewbury: TFM Publishing, 2005. Pris USD 41
ISBN 1-903378-26-5

Tittelen på boken kan ved første øyekast virke ambisiøs. Temaet er både velkjent og viktig; det dreier seg om utdanning – utdanning av kirurger for en ny tid. Begge forfatterne har solid klinisk kompetanse og

erfaring, og i tillegg har de gjennom flere år engasjert seg i utdanningsspørsmål. Forfatterne har sin bakgrunn i solid britisk tradisjon. Av nye elementer må forholde seg til, er bl.a. de nye arbeidstidsbestemmelser for underordnede leger som gjelder innen EU. Dette krever åpenbart strukturendringer for den kirurgiske utdanningen om definerte mål for utdanningen skal nås.

Boken er delt i to hoveddeler, hvor første del består av seks kapitler som omhandler mer generelle begreper; bl.a. betydningen av klinisk praksis under utdanningen, verdigrunnlaget for faget, betydningen av å definere mål for utdanningen, verdien av faglig refleksjon i en utdanningsprosess. I den siste halvdel er det i fem ulike kapitler mer om konkrete sider og situasjoner der undervisning, læring og evaluering av kunnskaper og ferdigheter under den kirurgiske utdanningsprosessen drøftes.

Forfatterne understreker at boken er ment som et praktisk hjelpemiddel for alle som er opptatt av kirurgiutdanningen. Boken inneholder et vell av tanker, tabeller, men også en del figurer som kan bidra til at vi blir oss mer bevisst viktige elementer, og kanskje

ser nye muligheter, i en utdanningssammenheng. På den annen side, det ble en tung ferd å skulle komme seg gjennom en så overlesset og fullpakket bok om dette temaet. Boken egner seg neppe verken som en introduksjon til temaet eller som en bok man leser fra perm til perm. Alle som har ansvar for, og er involvert i utdanning av kirurger, vil nok finne nyttige poenger og sikkert også enkelte klargjørende tabeller og figurer som kan stimulere både pedagogiske og praktiske sider ved den kirurgiske spesialistutdanningen i egen avdeling. Men stoffet er i seg selv ikke så lett tilgjengelig, og layout er ikke direkte spennende.

Boken kommer som paperback og er trykt på solid papir. En god indeks og en tilsynelatende oppdatert referanseliste gjør boken egnet også for korte konsultasjoner. I dette ligger kanskje en mulighet om man ønsker å bedrive kulturarbeid av og for kirurger; små og gjentatte svelgbare doser av stimulerende «sannheter og synspunkter» – og en vakker dag kommer kanskje erkjennelsen sigende innover enkelte unge utdanningskandidater: Kirurgifaget er så fantastisk nettopp fordi det dreier seg om så mye mer enn kun å operere...

Jon Arne Søreide

Kirurgisk avdeling
Stavanger universitetssjukehus

Blandet om «stress» og helse

Cary L. Cooper, red.

Handbook of stress medicine and health

2. utg. 440 s, tab, ill. London: CRC Press, 2004.
Pris EUR 150
ISBN 0-8493-1820-3

Boken henvender seg til alle som er opptatt av «stress» og helse. På tross av tittelen kan den ikke betraktes som en håndbok. Noen av bokens 19 kapitler (14 figurer) er skrevet av internasjonalt kjente forskere. Svakheten er at

kapitlene ikke henger sammen, man får ingen helhetlig fremstilling. Valget av emner synes tilfeldig. De ulike kapitler opererer sågar med forskjellige definisjoner av «stress». Bakgrunnen for de fleste forfatterne er psykologi, psykiatri eller ledelse.

Kapitlet om «conceptual issues» diskuterer begrepet stress og påpeker problemer ved alle definisjoner. Forfatterne beslutter at stress dreier seg om noe som er intenst og negativt: «So overall, it seems fair to say that studies on stress are, for the most part, studies on distress.» De bruker stress om effekter som er negative, i strid med fysikk, biologi og medisin. Definisjonen er i kon-

flikt med grunnforskning om mestring (self-efficacy). Kroppslige responser er ofte lavere når man innser at kravene overskrider egen yteevne enn når man forventer å mestre.

Flere kapitler i boken handler om distress.

Men boken inneholder flere gode kapitler. To kapitler om psykologiske faktorer og kreft gir en grundig gjennomgang av kunnskapsstatus, noe som er nyttig i et felt hvor massemedier og selgere bombarderer oss med sensasjoner. Det er også en god oversikt og kritisk gjennomgang av forskningen om psykologiske påkjenninger og immunforsvar. Töres Theorell gir en kort og god oversikt over arbeid og hjerte- og karsykdommer, et felt hvor han selv har gitt vesentlige bidrag. Michiel Kompier gir en grei oversikt over arbeidsmiljø og arbeidsinnhold og modeller som beskriver dem. Også tiltak er beskrevet, men på en overfladisk måte. Man savner omtale av virkninger av nedbemanning og liknende og en kritisk gjennomgang av kunnskapsstatus for arbeid og helse.

Noen egenskaper kan bidra til motstandsdyktighet mot påkjenninger. «Hardiness» diskuteres på forståelig og kritisk måte sammen med negativ affektivitet, sans for humor, religiøsitet, etc. Begrepene sosial støtte og kontroll er også godt behandlet i boken. Sosial støtte innebærer både hjelp, informasjon og tilbakemeldinger i tillegg til emosjonell støtte, og avhenger av et samspill mellom den som gir og den som mottar støtte. James Pennebaker beskriver forskning som viser at prosessen å skrive om problematiske hendelser kan bedre helse.

To kapitler omhandler utbrenthet, begge skrevet av «utbrenthetens mor» Christina Maslach og Michael Leiter. De skriver at «causal assumptions have rarely been able to be tested directly», men presenterer en temmelig ukritisk gjennomgang av utbrenthet og tiltak. De få prospektive undersøkelser som finnes, er ikke nevnt. Diskusjonen om relasjon til depresjon, «job-related neurasthenia», kronisk tretthetssyndrom og negativ affektivitet er overfladisk. Kapitlet om tiltak omtaler egne bøker, tiltak og kartleggingsinstrumenter som Leiters firma selger. Et kort kapittel om «the role of stress in mental illness» gir lite ny kunnskap.

En lettfattelig introduksjon til endokrine manifestasjoner av stress er preget av forfatterens interesse for kortikotropinfrigjørende hormon. Det er slående at boken ikke har et eget kapittel om de autonome nervesystemer.

Alt i alt en bok med noen gode og nyttige kapitler, men den forsvarer ikke betegnelsen håndbok.

Stein Knardahl

Statens arbeidsmiljøinstitutt
Oslo